

TENGERFÜRED

Mint egy Örkény-novellában, a dolgok után, hol túlélte magát a verejtékező nyár, megindulsz le a dombról, ismerős utcakövek, nem kétséges, hogy itt valaha jártál, emitt egy cukrászda, ott egy hotel – helyek, hol boldogtalan vagy repes az ember s hirtelen orrodba szökik egy illat; az nem lehet: a tenger, a tenger, a tenger.

De nincs kétség: a part mentén otromba norvég tankerek horgonyoznak, nehéz, letről jövő sóhajokat visznek s futószalagon gyártott üdvtanokat hoznak, kintebb, a nyílt vizen komor, katonazöld anyahajó, szövetséges felségjel alatt; az áramlatok szardíniatemeteket sodornak, olaj ömlött, az idő áll, nem halad.

Az apátság ikertornya gótikus, villódzó effekteket rajzol rá a világítótorony, más gyönyörök, titkok, más ijedelmek árkolódnak a napcserezett arcokon, a borok is mások: a só felkúszott immár vén szőlőtőkék gacsos gyökérzetén, mint égi áldomás, csapzott fellegrojtokon úgy verekszi át magát a fény, pogány, nagyon pogány. Csoda-e, ha térítő szerzetesek prédája a város, a história, mint gyomrot az orvosló savanyúvíz, az utolsó sejtplazmáig átmos, ó, a darabos kelták, ledér illírek, mesebeli dákok, tengerszántó vízi labancok, itt építettek, csókoltak, reméltek s a parti homok megbocsátón elfedte a harcot, most csupa béke minden. De mentik a szivárvány múltat makacs emlékezetű gének, hogy jött Tagore őrnagy, a szíve sajdult s foglya lett az apály igézetének, fát ültetett talán vagy virágot, egyynári kincsét szeszélyes alkonyokba szórva, a régi-új világot ily mód gyarmatosítván. S egy más hajósról is regél a monda, hogy itt járt Quasimodo kapitány, szerelmét fátyolos tekintetű asszonyok őrzik és költészet lonca leng a sziklapart tövén, mely újra hajt tavasztól rendre őszig és hajók mennek derűs Itáliába metaforákért, könnyű, fűszeres rímekért, cserébe homlokráncolta eszméket kínálnak. S bár a Hanza-kalmár fukar és kimért, virágozik a verskereskedés. A lélek e tájon fenséges, mint vihar paskolta várfok, itt hurimennyek hitét könnyedén eldobták a monogámmá szelídült ottománok, mert az asszonyok, az örök el nem menők itt mindig körülindázva szerettek, sziluetjük a horizontra égett, vártak, szültek, tűrtek, búcsúztak, öleltek; és csödbe mentek mind a matrózkuplerájok, mert a tenger csavargói a korzón az ő tekintetükben elmerülve, halálig szenvedélyt kutattak mohón és vadorzón s a végső percben bizvást visszatértek. S az összefolyt időben ősök és utódok álma úgy csillámlott, mint odaát a szirten Géza apát őszes, torzonborz szakállá; poéta maga is, hithű eretnek. S a víz ölelte város mélyen csontjaidba épült akkor, kavargott benned nyáresti teátrum, krónikás aggastyán, lelkesült reformkor, dajkált Tengerfüred s magával ragadott, mint szépségben fuldoklót édes örvény, de indult a vonat, menned kellett. A kaptatón szembejött és biccentett Örkény.

MAREFURED

Come in un racconto di Orkény, dopo le cose, là dove l'estate grondante di sudore ha sopravvissuto se stessa, t'incammini scendendo dalla collina, il lastrico familiare, non v'è dubbio che ci sei passato un giorno, da questa parte una pasticceria, dall'altra un hotel –luoghi dove si è infelici o pieni di gioia e all'improvviso un profumo ti penetra le narici; non è possibile: il mare, il mare, il mare.

Ma non vi sono dubbi: lungo la riva sono ancorate sgraziate cisterne norvegesi, portano sospiri pesanti dal profondo, e trasportano dottrine per la salute prodotte a catena, più in là in acque alte, un tetro portaerei color uniforme militare, sotto l'insegna dell'alleanza; le correnti trascinano salme di sardine, il petrolio è stato versato, il tempo è bloccato, non prosegue.

Sulle torri gemelle gotiche dell'abbazia, il faro disegna effetti fosforescenti, altri godimenti, segreti, sbigottimenti scavano i volti raggrinziti dal sole, anche i vini sono diversi: il sale si è ormai inerpicato sulle radici rigirate dei ceppi di uva come benedizione celeste, così la luce si apre la via attraverso frange arruffate di nuvole, paganamente molto paganamente. Forse c'è da meravigliarsi allora se la città è preda di monaci missionari, la storia, come l'acqua medicinale, sciacqua lo stomaco fino all'ultima cellula, i rozzi celti, gli illiri dissoluti, i favolosi daci, gli aratori imperiali dei mari qui hanno costruito, baciato, sperato, e la sabbia del litorale ha coperto perdonando la battaglia, ora tutto è pacificato.

Ma geni dall'ostinata memoria salvano l'arcobaleno del passato, è venuto il maggiore Tagore il suo cuore si cruciò e divenne prigioniero dell'incanto del riflusso, forse ha piantato un albero o fiori, spargendo un suo tesoro estivo nel capriccioso tramonto, colonizzando in questo modo il mondo antico-nuovo.

La leggenda narra di un altro navigante, dice che il capitano Quasimodo è passato di qui, il suo amore viene custodito da donne dallo sguardo velato, il caprifoglio della poesia ondeggia nelle radici della scogliera che di nuovo si sposta da primavera in autunno e le navi vanno verso l'Italia radiosa per metafore, per rime lievi e fragranti e in cambio offrono concetti corrugati.

Anche se il mercante-Ansa è spilorcio e misurato, il commercio poetico è in fiore. In questo paesaggio è sublime, come gli spalti di una fortezza battuti dalla bufera, qui la fede nelle spose uri è stata con leggerezza abbandonata dagli ottomani addomesticati, perché qui le donne, le eternamente presenti, hanno amato sempre in modo schietto, la loro silouetta ardendo all'orizzonte, hanno atteso, partorito, sopportato, hanno detto addio, hanno stretto al seno; e sono falliti tutti i bordelli per marinai, poiché i vagabondi del male sul corso, immersi nei loro sguardi, hanno inseguito ingordi e cacciatori la passione fino alla morte e nell'istante estremo ritornavano a buon diritto.

E nel tempo confluito il sogno degli antenati e dei posteri ha sfolgorato, come dall'altra parte sullo scoglio ogni pelo della barba incolta del padre Geza; lui stesso poeta, dell'eresia ortodossa.

E la città abbracciata dalle acque fu profondamente costruita nelle tue ossa, in te turbinava il teatro della sera estiva, vegliardo cronista, nell'età appassionata della riforma, Marefured ti cullava e ti portava con sé come un affogato nella bellezza in un vortice soave, ma il treno si stava muovendo, dovevi partire. Sulla ripida salita Orkény venne incontro e con la testa fece un cenno.

(Tomaso Kemeny fordítása)